

vakon és a régi kún személynéveken azonban még lehet tanulmányozni a kún nyelv jellemző sajátosságait (a Kun László életében szereplő *Aydua-Édua* neve pl. «felkelő holdat» jelent). A Bátorban született Konstantinnál feljegyzett bessenyő méltóságnévvel összehasonlítva megállapítható, hogy a magyarországi kún és a bessenyő nyelv ugyanannak a törökségnek két ága, melyben számos közös hangjelenség található.

Ezután a világhírű és Bécsben őrzött nagyszentmiklósi aranykincsre tért át a kiváló turkológus. Az aranykincs feliratait eddig senki sem olvasta még el; nem is tudjuk, milyen nyelvűek ezek a feliratok. Az egyik ívócsészén azonban görögbetűs felirat van, melyet Thomsen, a híres dán nyelvész bolgár-töröknyelvűnek tartott és le is fordított: «Bojla zsupán fejeztette be». Németh Gyula kijavítja Thomsen olvasását, a *zsupán* helyében *csobánt*, a *Bojla* helyében *Botaul* olvas és kimutatja, hogy Zsolt vezér idejében valóban élt is egy *Botaul*, aki a bessenyők *csobán* törzsének volt a vezére. A bessenyőkről, az egykorú források elmondják, hogy Dél-Magyarországon laktak, ahol a kincs napfényre került és hogy szeretik az aranyedényeket. (Gellért - legenda, Konstantin.) A nagyszentmiklósi kincs tehát a magyarországi bessenyőké

volt és a honfoglalás után keletkezett.

*

Míg idehaza nyelvtudásaink ilyen gyönyörű eredménnyel dolgoznak a kunok multjának megvilágításán, lássuk, mit tud róluk a külföld. Az *Encyclopedia Britannica* nemrég megjelent legújabb kiadása, mely különben a magyarságra vonatkozó cikkeit magyar tudósokkal íratta, a kúnokról szóló cikkét (*Cumans*) ezzel a passzussal zárja: «Tehetséges népfaj. Dinasztiát termelt ki Egyiptomban (?) és kettőt Bulgáriában és összeházasodott a kievi, szerbiai és magyar királyokkal és fejedelmekkel. Magáról Corvin Mátyásról is azt mondják, hogy bizonyos mértékig kun származású volt és ez volt, neve után ítélve, Kun Béla is, Magyarország 1919-iki kommunista diktátora».¹

A cikk szerzője, C. A. Macartney, ép most adott ki egy egészen jeles angol könyvet a magyarok eredetéről, melyben a magyar tudományosság új eredményeit használta fel. A derek angol tudós tehát a név-illúzió áldozata.

A névmagyarosítás erőltetőinek figyelmébe ajánljuk ezt a szomorúan mulatságos esetet. *Eckhardt Sándor*.

¹ «Matthias Corvinus himself is said by some to have been of Cuman origin, and so, to judge from his name, was Béla Kun, the Communist dictator of Hungary in 1919.»

Színházi szemle.

Helvey Laura.

1852—1931.

Az idő hajója, melyről Petőfi mondja, hogy a színészi hírnevet elhordja egy örökléten át, a Helvey Laura névvel még életében jó darab utat megtett: pályájának majd húsz éve búcsút mondott, miután híven szolgálta nemzeti színházi otthonát — negyvenkét éven át. E pályához általában ránk nézve szinte történelmi dá-

tumok fűződnek. Szigligeti, Paulay Ede, Gyulai Pál és Szigeti József tanította, 1870-ben végez s nyomban szerződtek is drámai szendének. Rendre eljátszatják vele a klasszikus és egykorú «szendék»-et, gyönyörű megjelenése, sugárzó fiatalsága meg is teszi a magáét, csak éppen e szerepkör konvencióihoz nem igen bír sok egyénit és újjáihletőt hozzáadni. Mirandája, Desdemonája, Cordeliája, Opheliája szép volt, szavalt, elnyerte sze-

relmét vagy meghalt — s kritikusai inkább a szép nőt dicsérgették, mint a kitűnő színésznőt. Emez aztán a Paulay-korszakban lelt benne magára. Beköszöntött a francia «társadalmi» műsor egyeduralma, még a hazai fiatal szerzők is ehhez illegették magukat s kiderült, hogy Helvey Laurának ez a «mondain» hangnem a legsajátabb területe. A származási, társadalmi helyzeti, érzelmi, sokszor anyagi komplikáltóságok nagyvárosi asszonyához hiteles, meglepő, izgatón «modern» vonásokra talált a maga egyéniségében. Az asszonyi fölény és bátorság, morális hazardjáték, érzelmi ingerültség ezer színéből állította színpadra a Dumas-Sardou-Augier-műsor Doráit, Odettejeit, Denise-eit és Fedoráit, a «bűnös szerelmek», prémekek és ékszerrek, pisztolyok és «migraine»-ek hősnőinek végeláthatatlan sorát.

Kosztümöt igazán meggyőzően csak a moliéri grande dame-ok képviselőiben bírt hordani; ezek franciák is, «társadalmiak» is, Sardouéktól nemcsak nem idegenek: ezek figuráinak voltakép ősei és előképei. Megrajzolásukhoz nem kell shakespearei páthosz, még schilleri sem (játszotta a *Stuart Mária* Erzsébetét is), melynek megszólaltatása Helvey Laurának sohasem állt hatalmában.

Annál inkább hatalmában állt az a fanyar elmesség, előkelőségbe burkolózó lelki érdesség, melyen a Wildedarabok öreg dámái szólalnak meg. Ezekben tehetsége másodszer borult virágba s a ma élő középkorú nemzedéknek itt nem kellett a «dicső mult» nevében hódolnia, maga is felmérhette s megbámulhatta a színészi nagyságot, a képzelem és beszéd invencióját, mely előtte feltárult.

Hanem a mai fiatalok már ezt sem kapták meg. Ők az utóbbi évekbeli nyiltszíni művészjubiläumokon a színpadon felsorakozott tagok hemiciklusában láttak — Blaháné és Rákosi Szidi oldalán — egy őszhajú, fáradt

tekintetű öreg hölgyet, ki — amikor a szónokok messzi multakat idézgettek — reszkető kézzel emelte szeméhez kendőjét. — Ki ez a díszhelyre tessékelt matróna? — kérdezték. Helvey Laura volt.

A kínai lány.

Lengyel Menyhért színműve a Nemzeti Színházban.

Lengyel Menyhért a társadalmi szatíraíró igényeivel lépett fel, de csakhamar a — közönség-igények felé fordult. Újabb darabjai sztár-foglatatok lettek s ez «előre megfontolt» műfajban mesterember-társai közül csak azzal vált ki, hogy azért legalább valami írói becsvágyat és rátermettséget is éreztetett, noha egyre kevesebbet. Most, hogy hosszú idő multán megint első színházunkban szólalt meg, azt reméltük, hogy a félretolt írónak támadt megint mondanivalója. A darab indítása még nem is szólt merőben e feltevés ellen. A berlini klinikán dolgozó sárgabőrű asszisztens-kisasszony kartársi szerelmére várakozással figyeltünk: talán az európaiak közé cseppent parányi sárga pötty sorsában keményebb drámai mag érik. Ámbár az ily színpadi «fajok harca» sem igen szokott minden erőszakoltság és — naivság nélkül megadni: mégis reméltünk legalább annyi koncentrátságot, amennyit a *Tájjun* adott. Hanem ép ebből szinte semmit sem kaptunk. A berlini szerelembe beleszólt Kína helpolitikája, a kis Yao-Liu doktoresszát hazahívják, ott a Tong nevű nacionalista mozgalom condottiere-lelkű feje veti ki rá hálóját s az utána Pekingbe utazó német orvos-szerelmese orra elől egyszerűen elrabortolja a maga házába. S az elragadott Yao-Liu sikolyával egy csapásra átveszi birodalmát a — hangosfilm. «Talkie» lesz a szerelmi történetből, a német orvosnak a kínai «gólem»-re szegzett revolveréből, az lesz a politi-

kumból is, a fanatikus Tong-ügynök öngyilkosságából s egy másik fanatikus kínainak pontosan a végveszedelem pillanatában elkövetett politikai gyilkosságából, mely a Tong árulóját szerencsésen pokolba küldi, a szerelmeket pedig annyi balszerencse közt, oly sok vizsály után egymás karjába juttatja. «A kínai belvillongások véres horizontján felkelőben a diadalmos szerelem izzó napkorongja» — mondhatná egy sikerült filmfelirat.

A «sztár»-szempont most nem érvényesült, sőt a címben szereplő kínai lány a darab derekán valósággal kiesik a drámából, pedig minket az ő lelke bizonyára jobban érdekelne, mint a behemót Tong-főnök lelketlensége. De a film sztár nélkül is film marad s a Lengyel drámája alig több ily sztártalan filmnél. Egyik kritikusa váltig bizonykodott is, hogy szerzője ezúttal megpróbálta a színpadon diadalmasan felvenni a versenyt a hangos filmmel. Eléggé céltalan törekvés: *ebben* a versenyben a színpad — hál' Istennek — feltétlenül alulmarad: a mozi *több* kínai dekorációt, *több* dekoratív összeesküvést és *több* rendezői dekorumot fog nyújtani, mint a színpad, melytől mégis csak inkább azt várjuk, ami az *írót* dekorálja: valódibb lélekrajzot és mélyebb drámai motiválást.

Egyetlen kitűnő jelenete van Lengyel drámájának, ebben a pekingi német nagykövet felesége a szerelmi szenvedélyétől Kínába fútt berlini sebészt fogja vallatóra ennek magánügyei s általán az otthoni pletykák felől. Ez magasabb vígjátéki szinten mozgó részlet, pompás dialektikai vonalvezetéssel és jó pszichológiai érzékkel élénk állítva. Talán erre a képességére kellene a szerzőnek támaszkodnia s nem külső «szenzációk» felé vitorláznia. A színpadi exotikumot amúgy is túlságosan kihasználták már egyfelől korunk expresszionista kísérletezői, kik szívesen fordulnak a

«rejtélyes» Kelethez drámai «túlfűtöttség»-ért, másfelől minden korok operettírói, kik szívesen fordulnak ugyanoda — kosztümökért. Lengyel Menyhért ne bízza a drámát se külső atmoszférára, se kosztümökre: keresse inkább emberi szenvedélyek mentén és emberi jellemek tövén.

A szereposztás jobbára megfelelő, bár valódibb alakításra alkalmat csak két közreműködő talál: Aczél Ilona az elmés nagykövetné s Timár József az exaltált Tong-agens szerepében. Amannak remekül poentírozó beszéde, előkelő vígjátéki stílusa nem megy meglepetésszámba, ezt — valahányszor hasonló feladatot kapott — mindig megmutatta, elragadott vele most is; emennek drámai hevét, kitűnő megfigyelését most vettük észre először, legfeljebb a *Tábornok*-ban éreztetett belőle valamit, — mostani szereplésével színházi nyelven szólva valóssággal «kiugrott».

Tőkés Anna «kínai lány»-a szemre megkapóan bájos, a dráma elején finom jellemrajzot is indít meg (szinte a szerzőtől függetlenül, a maga számlájára), művészi diszkrécióval éreztetvén a «Mädchen aus der Ferne»-ízt és hangulatot. De ez a szál a drámában elszakad s a végső szakaszban már csak pompás megjelenésével és hangosfilm-teatralitással hathat, — hat is, amennyire ily fénykép-dimenziókban egyáltalán lehetséges.

Csontos meglehetősen fumigálja feladatát, nem is nagyon próbálkozik azon túl, amit annak idején a *Mandarin*-ban produkált: Mr. Wu-ját most Lu-Wang-Ko-nak hívják, ennyi az egész. Ha Lengyel Menyhért remiszenciázott: Csontos egyenest ismételt s aztán az ismétlést meglehetősen — unta: mintha türelmetlenül várta volna Csang golyóját, hogy pontot tegyen haljós manipulációi végére. A sárga oldalon Sugár Károly és Hosszú Zoltán jellegzetes figurákat rajzolnak, a németek közül Bartos

rokonszenves sebészprofesszor, Petheő Attila férfiasan érzelmes tanársegéd, Lehotay pedig önelégülten nagyképű diplomata.

A kölesönként vendég.

Anstey vígjátéka a Kamara Színházban.

Ezért a kellemes, de lagymatag komédiáért térben is, időben is ugyan-csak messzire mentek: 1901-ben volt újdonság a londoni Prince of Wales-színházban. Írójáról lexikonaink mit sem tudnak, csak az Encyclopaedia Britannica árulja el, hogy az F. Anstey írói név, mely mögött Thomas Anstey Guthrie, a Punch munkatársa rejtőzik. E híres élclapban jelent meg az a *The Man from Blankley's (A Blankley-cégtől való ember)* című novellája is, mit utóbb dramatizált.

A Blankley-cégtől azért kell embert rendelni, hogy Tidmarsh úrék szoaráján tizenhárman ne üljenek az asztalnál. A helyzet közben módosulván, vissza akarják szívni a rendelést, de látszólag elkésnek: a vendég megérkezik. Hogy nem ez az álvendég, hanem egy ajtót tévesztett valóságos lord köszönt be, arról csak a hamupipőke sorsban tartott, előkelő származású nevelőnő tud, de neki torkára fojtják a szót. Mármost a szerző kedvére játszik a félreértésekkel: a parvenü vendégek — osztálybüszkeségüket félrelökve — törleszkednek az előkelőséghez, legjobban a legvéresebb szájú radikális, Gábor bácsi. Mikor pedig a kis házi csitrilány kipattantja a szülői fondorlatot: megint felkapnak a magas bakra s kurtán kinézik a jött-mentet. Közben szövődik az angol komédiákban elmaradhatatlan szerelmi aranyszál a lord meg a szép nevelőnő közt s ennek csókcattanója tisztáz végül mindent: lordéknak kiderül, sznobéknak beborul.

Angliában ez a nóta — úgy tesszik — örök: ma Galsworthy is ezt fújja s most látni csak, hogy az ő

«véres» szatírája sem igen csattog ezen a — Punch-színvonalon felül.

Mért kellett ezt a Reclam-sorozatban régóta szunnyadó, közepes leleményű és szellemességű farce-ot feltámasztani? Ha valami: csak az szolgálhat magyarázatul, hogy Anstey özönével ír hálás szerepeket. Az asztal körül tizennégy válogatott figura s ráadásul a tizenötödik, a legkedvesebb, a kis leány, — kell-e több egy kellemes színházi estéhez? Erről a közreműködők pazarul gondoskodnak. Az élen Kiss Ferenc jár öblös humorú, Ujházi Ede szellemét idéző Gábor bácsijával. Kiss Irén, Hettyey Aranka, Náday Béla, Fehér, Pethes, Vándory Margit s a többiek is farsangi jókedvvel hordozzák a rájuk adott pompás maszkokat s adják meg a gondjaikra bízott figurák élethitelét. Környey Paula is szalonkomika-szerepet kapott s szinte remekelt a finoman groteszk játékban. A kis Nijinsky Tamarának pedig keresve sem lehetett volna jobb alkalmat találni, hogy nyilván örökségül kapott színpadi otthonosságát, nem rendezői mesterkedéssel kicsalogatott, hanem valódi gyermekkedélyből fakadó kedvességét meggyőzőbben bebizonyítsa.

Szegedy Annie.

Szomory Dezső színműve a Vígszínházban.

Szegedy Annie, az új támadású és indusztriális gyökerű báró Szegedy-Engel-család sarja, egyébként egyéni élete elintézetlenségeinek mártírja s ugyanakkor a «má»-nak sorsvállaló, a maga sorsát maga feje szerint intéző asszonya. A «vér szava» leányfővel egy délceg kékvérű ifjú karjába kergette, az anyaságot egy korrekt és unalmas professzor-férjjel szignáltatta, majd e praktikus lépés után ez ellen a házastársi kötelék ellen is fellázadt s most kislánya tizenkettedik születésnapján a kérőként jelentkező exférj-

nek kosarat ad; nyilván, hogy bizalmasát, egy öregedő, okos és jólnevelt bankfejedelmet, továbbra is melegen tarthassa. Első szerelmét, a délceget, is e mit sem tudó bankvezér jóvoltából juttatta kenyérhez mintegy két évvel ezelőtt, mikor életében az — rá nézve most már látszólag közömbösen — újra felmerült. De a «dőről leszállított» huszártiszt a bankszakmában végzetesen kisiklik, magyarán: alaposat sikkaszt. A «társadalom», élén a bankvezérrel, iesujtani készül a tettét valami egészen sajátos, «Herrenmoral»-ból és könyörületességből szótt elmélettel nem is annyira mentegető, mint inkább dicsőítő nagystilűre, de érdekében az első csókjaira visszarevedő s az árral különben is örömet szembeforduló Annie vakmerően kiszáll a «társadalom» ellen.

Ezekből a praemissákból Annie tragédiáját várhatnók. Megbocsátása és szamaritánusi érzelmei a multa nézve s a mult nevében még elfogadhatók, de akkor ezek árát egy élettel kellene megadnia. Van is a darabban egy ibseni szimbolikájú levélírási jelenet, melyet mi «a vég kezdeté»-nek fogtunk fel s eredetileg talán Szomory is annak szánta. De később — tudja az ég, miféle meggondolások alapján — pardont adott az elintézetlenségek asszonyának és sorsát elintézte a «jól-végződés» színpadi szabályai szerint. Az «eltussolás» sikerül, a kamarás huszártiszt rendjét is, rangját is szep-lőtlenül hozza ki a szennyből a partra, ott feleség és gyermek várja, a bölcs és nagyszívű bankfejedelem pedig sírva borul a sezlongra. Esztendőre, a kislány tizenharmadik születése napján talán az exférjjel együtt mint exbarát ő is megjelenik majd Tahitót-falun.

A *Takáts Alice* után — mely nagyjából ugyanezt a «lelki önállóság» rugóira járó asszonytípust boncolgatta — Szomory új darabja nem annyira fejleszt, mint inkább csak

variál. Csakhogy ez a variáció ezúttal bizonytalan és menthetetlenül — hamis. Leghamisabb épen a nyiltszíni tapsos nagy jelenete: a sikkasztó kamarás úr pathétikus rabulisztikája. A darab akárhány kritikusa szemére lobbantotta Szomorynak, hogy a dráma egyetlen keresztény és kékvérű főalakját ilyen amorális szájhősnek rajzolja. Dehogy is vezeti őt efféle tendencia! Dehogy is akarja ezt a figurát kompromittálni! Rosszabbat tesz: bámulja, majdnem adorálja ezt a «finom», erdélyi kamarás-sarjat, imponál neki az a gesztus, mit ő társadalomellenesnek nem, inkább «társadalmonfelüli»-nek tart s bizonyára sajnálja azt, ki — mint jómagunk — ennek az alaknak jellemzésére legszívesebben egy már divatjamult kifejezést támasztana fel a régibb irodalmi nyelvből: a «himpellér»-t. Szegény Szegedy Annie, kinek — Szomory parancsára — gyermeke apját épen akkor kell kivallania és elvállalnia, mikor az erre a tisztességre minden jogát eljátszotta!

Nem tagadjuk, hogy Szomory legfőbb ereje: akusztikai és hangulati szuggesztivitása most sem hiányzik. Ebben is sok a modorosság, de mögötte az írói ihlet, éberség és megindultság is nyilvánvaló. Annieja nem színpadi számításból, hanem költői érzékenységből született. Csakhogy ez a költői együttérzés inkább a lírai perceké, semmint a drámai épségé és teljességé: a hősnőnek minden mozzanata többet ér, mint drámai pályája; azokban sok a pszichológiai hitelű, emennek egész hitele inog.

Pedig a hitelszerzésben olyan erős segítőtársa akadt, aminő a Gombaszögi Frida ösztönökből és intelligenciából összetett, mély és nagyskálájú művésze. Bizvást azt mondhatjuk: az ő Annieja gazdagabb s főleg hasonlíthatatlanul egységesebb a Szomoryénál, amaz csak megmintázta az alakot (megléhetősen elnagyolva), — lelket

ez az érdekes, érett tudású művész nő lehelt belé. Helytállt a rábizott alak minden pillanatáért: a leghalkabb mozzanatokhoz is hozzáéreztetve a szenvedés és szenvedély lélekmelegét s a legszólamosabb kitörésekben is a húrokra ráhelyezve valami neme- sebb diszkrécio hangfogóját. Ebből az alvajáró biztosságból már eszten- deje, Takács Aliceának is sokat köl- csönzött, most Anniejának — szinte tékozlóan — mindent odaajándéko- zott.

Hegedüs Gyulától okosság, férfias- ság, melegség és úriasság kívántatott, hiánytalanul szolgált is mindezekkel. Somlay nyakába szakadt az enyves- kezű és frázisosajkú kamarási ál- önérzet. Elszántan azonosította magát a tirádájával s fölényesen megszerezte annak legalább is az egyedül lehetsé- ges hatást: a sváda-sikert.

Gazsi Mariska, Rajnai, Vendrey, Maklárj jelesen látják el az epizód- alakokat, egy kilencéves kisleány, Gürtler Évi pedig messze felülemel- kedik a színpadi gyermekek obligát «ennivaló» bájosságán színészi biztos- ságával, helyének és hangjának pon- tos megérezésével, a szituációk-kívánta árnyalatok meglepő gazdagságával. Játékával nem «gyermeki», hanem komoly színészi sikert aratott.

A család esze.

Lawrence Johnson vígjátéka a Belvárosi Színházban.

A főpróba első negyedórájában meg- volt a minősítés: «Fruska rediviva». Tavaly ezeken a deszkákon vagy száz- szor megtapsolták a mindenki eszén túljáró amerikai bakfist, most hát kerítették belőle egy másodpéldányt, a tenyerek talán megint megmozdul- nak. A számítás alighanem be is üt: ez a kis csitri «család esze» a moziban sem szokott célt téveszteni. Ezúttal naivul-fifikus ötlettel operál: hogy egy kényszerházasságtól megmeneked-

jék, bűnbeesettséget — szimulál. Az ötletet a szerző rutinosan forgatja, Zágon István pedig rutinosan — for- dítja. A *Fruskát* is ő adaptálta, talán ezzel még erősebb lett a két darab ikerhasonlatossága.

Ez az előadáson is végigvonul. Joyce-t a tavalyi Patrizia: Gaál Fran- ciska játssza, hogy hogyan: lásd a *Fruskát*. A családja — akárcsak esz- tendéje: Kovács Terus és Székely Lujza. A Nemzeti Színházból átkerült Gyergyai ügyes, csak egy kissé kere- sett. Annál keresetlenebb a pompás realista megfigyelésű Gózon. Várady Lajosban igazi bensőség van, a leg- utóbb feltűnt Szemlér Máriában pedig egészséges komikai véna.

Az aranyóra.

Szép Ernő meséje a Belvárosi Szín- házban.

Ezen a parányi, de a tervező jó- voltából most csupa erős hangulatot, sőt akárhányszor levegős távlatot adó színpadon ezúttal igazi költő jut szó- hoz, habár inkább átfutó lírai el- lágyulások költője, semmint drámai szenvedélyeké.

De nem is drámát: «mesét» ígér s ezzel a líra áradásának mintegy eleve felhúzza a zilipet. Árad is a Szép Ernői líra, sodorva — akárcsak verseskönyveiben — vegyest a tavasz virágait meg aranyozott bazári mű- virágokat. Érti ő a gyermeki tisztas- ságú és egyszerűségű szót, de köny- nyebb a lelkének, ha beszédébe hely- lyel-közzel beleselypíthet s ha azt, ami igaz és költői, megtűzdeli azzal a legrosszabb értelemben «költőies»- sel, ami hazug, mert kiszámított. A színpadon is sokszor inkább a néző- téri mosoly és könny várható reakció- ját «számítja ki», mint a drámai szót.

Fővárosi, sőt külvárosi mesét mond jószágról és brutalitásról, tisztos nyo- morról és kerítő pénzről. Közbeékeli a félig-rossz ember típusát is, ebben

egy kissé a Molnár Ferenc hagyományára támaszkodik. A *Liliom* szembezőkően hatott rá, csakúgy, mint már korábban is, *Május* című egyfelvonásosában.

Az aranyóra nála a becsületes kisiparosélet szimboluma, egy csupaszív öreg aranyozómester fele-kincse. Másik fele a leánya. Ettől az órától az öreget bestiálisan megfosztja egy facér órásségéd, épen az, ki titokban lányának is csapja a szelet. A lány borzadva jön rá erre a keserves összefüggésre s megrendezi a kegyetlen szembesítést. Az apa megszánja a ligeti szeladont, ez meg a kis «szépséghibát» úgy akarja korigálni, hogy az elcsalt óra helyébe — rabol egy másikat. Az öreg még mindig egérutat adna a figyelmes vő-jelöltnek s inkább talált tárgyul szolgáltatta be az órát a rendőrségen, — majd hogy ő maga nem veszít rajta. A rendőrség azonban kipattantja a «tényálladék»-ot s a fiú fogházi zsebmetszőtársak közé kerül — továbbképző tanfolyamra. Jucika még ott is térítgetné, de aztán végleg leveszi róla a kezét. Ő maga pedig a rosszcsont karjaiból egy veszedelmes liliomszállító hálójába kerül, ki egy pénzes vidéki lókereskedő kezére játssza, ép azéra, kinek az órát — az igazit! — első szerelme eladta. Jucika most már csak szívbajos apjára gondol s az óráért feláldozza magát. Az öreg üvegesedő szemével még megpillantja a megtalált kincset, de azt már nem tudja meg, hogy másik kincse: leányának becsülete, elveszett.

A véletlenek itt úgy tapodnak egymás sarkába, hogy ennyi «kapóra lelt» fordulatnak a darab «mese»-etikettje is csak mérsékelten adhat legitimációt. A valószínűségi aggályokat jobb a foyerben hagyni, «amíg egy aranyóra eljut odáig».

Nem is tesz jót Szép Ernő darabjának, ha mesevonalát nagyon élesen kihúzzuk. Ő maga is inkább mozaik-

szerűen dolgozik, egy kissé az expresszionisták modorában, tíz színpadi képnek során kergeti a hangulati hatásokat. S ezek megragadásában akárhányszor meg is mutatja meleg szívét, költői látását. Az öreg aranyozót valósággal megaranyozza, Jucikába is életet lehel, itt nem is szorítja magát a konvencionális naiva-rajzra, bátran belevegyíti a divatos, «csibekorzó» hangszínek néhány akcentusát, de ezen is átfényletti egy valóban ártatlan lélek tisztaságát. Még vidéki lókupecének is juttat valami kis szeretetreméltó gyámoltalanságot. Liliom-fi csirkefogója meg épen megéretteti a jóságnak azt a kis lélek fenekén meggyült «söpredékét», melyről Shakespeare beszél. Csak a csábító krupié alakja közhelyszerű: őt csak a meseszövév imperativusza szólította életre.

A színház munkája csupa gondosság, hozzáértés és szeretet. Mindenki jót produkál, két színészi alkotás meg egyenest élményerejű. Gózon Gyula eddig az epizódban vázolatott efféle Crainquebille-ízű alakokat, most «életnagyságban» rajzolhatott meg belőlük egyet s az élet mögött sem mértékben, sem értékben el nem maradt. Dayka Margit feltünése óta most kapott megint igazán nekivaló feladatot; az ő üde, ártatlanul gamin egyénisége ilyen Jucikákra termett s nem holmi Kis vagy Nagy Katalinokra. Gyergyai is becsületesen lefaragja a rábízott Liliom-fióka könnyen túlzásra csábító «jampec»-vonásait; ezzel a munkájával nagy lépést tett a valódi lélekrajz felé. Szigeti Jenőnek a lókereskedőhöz jó megfigyelései vannak, de túljátssza a figurát. Kovács Károly a csábító-chablonhoz igazodik. Várady Lajos rendőrfogalmazója, Sugár detektív-csoportvezetője, Hajnal romantikus szobafestője s főleg Vágóné Stanislavskij-stílusú öregasszonya kifogástalan.

Rédey Tivadar.